

Z pohľadu vývoja predpísaného poistného (od roku 2005 technického poistného) bol od roku 2000 zaznamenaný neustály nárast. Dopad finančnej krízy na poistný trh sa výrazne premietol do objemu poistného až v roku 2009.

Rovnako ako technické poistenie aj hrubý domáci produkt (HDP) v roku 2009 zaznamenal medziročný pokles o 5,94 %. Podiel technického poistného na HDP bol v roku 2009 vo výške 3,20 %.

Vývoj nákladov na poistné plnenia 2006-2009 (v tis. €)⁸⁵

Vývoj nákladov na poistné plnenia	Životné poistenie (ŽP)	Neživotné poistenie (NP)	Spolu
2006	320 000	400 000	720 000
2007	380 000	420 000	800 000
2008	440 000	510 000	950 000
2009	560 000	480 000	1 040 000

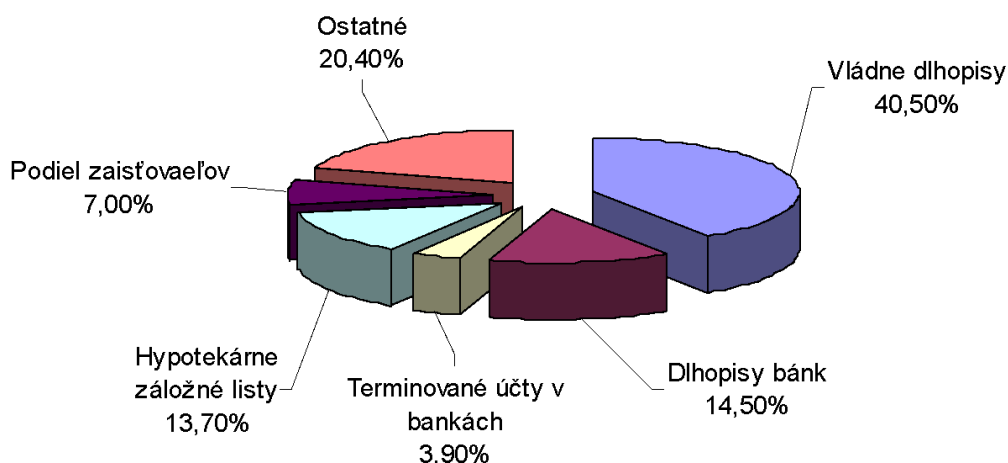
Náklady na poistné plnenia, ktoré predstavujú vyplatenie zmluvných nárokov, na ktoré vznikol klientom poisťovní nárok, mal opačnú tendenciu. V roku 2009 sa zvýšili celkové náklady na poistné plnenie o 9 %. Celková škodovosť za poistný druh neživotného poistenia sa mierne znížila. V najväčších odvetviach neživotného poistenia, ako je poistenie áut došlo k nárastu škodovosti, naopak pri poistení ostatného majetku došlo k poklesu.

Finančné umiestnenie prostriedkov technických rezerv

⁸⁵ Zdroj: SLASPO. Vývoj nákladov na poistné plnenia 2006-2009 (v tis. €)

Technické rezervy vytvárané na krytie budúcich záväzkov z uzatvorených zmlúv vykazovali medziročný mierny nárast, tento sa týkal najmä technických rezerv tvorených v rámci životného a investičného životného poistenia. V skladbe finančného investovania prostriedkov technických rezerv v roku 2009 nenastali podstatné zmeny, tieto sú naďalej investované v nízko rizikových aktívach.

Skladba finančného umiestnenia investícií z prostriedkov technických rezerv (v %)⁸⁶

Jedným z prejavov globalizácie je aj finančné prepojenie kapitálu jednotlivých poisťovní, vzájomná spolupráca medzi poisťovňami napr. pri vytváraní *poisťovacieho poolu*, ako aj spolupráca s ostatnými finančnými subjektmi napr. bankami pri vytváraní bankovo-poisťovacích služieb tzv. bankopoistenia. Ekonomické a majetkové prepojenie vedie k vytváraniu finančných konglomerátov (zmiešaných finančných holdingov) pôsobiacich ako nadnárodné spoločnosti v rámci celého sveta. Okrem nesporných výhod, ktoré so sebou globalizácia poistného trhu prináša, nevýhodou zostáva vysoká citlivosť na rôzne situácie, ktoré môžu v rámci celosvetového hospodárstva nastať. Poisťovne, rovnako ako aj ostatné subjekty ohrozuje celá škála rizík, ktoré predstavujú možnú negatívnu odchýlku od očakávaného priebehu a finálneho výsledku. Poisťovne majú vypracované vlastné systémy, stratégie a nástroje na riadenie rizík. Cieľom je, aby bola vytvorená rovnováha medzi rizikami, návratnosťou investícií a vlastným imaním spoločnosti. Poisťovne pri posudzovaní rizík, ktoré preberajú od klientov do poistenia využívajú najnovšie poznatky z teórie manažmentu rizík. Cieľom manažmentu rizík je chrániť finančnú silu poisťovne pre potreby zabezpečenia budúcich výplat, ktoré vzniknú z uzatvorených poistných zmlúv a podporovať aj zachovanie určitej progresie. Poisťovne pravidelne vykonávajú analýzu rizík vyplývajúcich z aktív a záväzkov podľa princípov systému *Asset/Liability Management (ALM)*. Hlavným cieľom systému ALM je dosiahnutie dlhodobej návratnosti vložených investícií, ktoré by prevyšovali očakávané záväzky, ktoré poisťovní v budúcnosti vzniknú z uzatvorených poistných a investičných zmlúv.

⁸⁶ Zdroj: NBS. Správa o stave a vývoji finančného trhu za prvý polrok 2009. Graf – vlastné spracovanie.

Vládne dlhopisy sa rozumejú podľa NBS dlhopisy SR a iných štátov EÚ, NBS a iných centrálnych bánk, garantované SR, dlhopisy EIB, EBOR a MBOR.

Členenie jednotlivých rizík, s ktorými poisťovne pracujú definoval medzinárodný štandard pre finančné vykazovanie *IFRS 4 Insurance Contracts* (štandard IFRS 4). Podľa štandardu IFRS 4, ktorý vydala IASB⁸⁷ v roku 2004 je druh zmluvy, ktorá je uzatvorená medzi poisťovňou a klientom úzko prepojený s rizikom, ktoré táto zmluva kryje. Štandard IFRS 4 definuje *poistné riziko* ako neistotu spojenú s pravdepodobnosťou vzniku budúcej udalosti, výškou, frekvenciou a momentom možnej výplaty budúcich plnení. Poistné riziko je významné vtedy, ak by pri vzniku poistnej udalosti bola poisťovňa povinná vyplatiť poistenému významnú sumu dodatočných plnení. Toto riziko kryje *poistná zmluva*. Na rozdiel od *finančného rizika*, ktoré predstavuje neistotu spojenú s možnou budúcou zmenou v úrokovej miere, cene finančného nástroje, cene komodity, kurze meny, indexu cien alebo sadzieb, úverovom ratingu alebo inej premennej, ktorá je nezávislá od zmluvných strán. Zmluva, ktorá kryje významné finančné riziko je klasifikovaná ako *investičná zmluva*. S novým vymedzením poistných a investičných zmlúv podľa štandardu IFRS 4 sú spojené aj iné pravidlá pre vykazovanie predpísaného poistného, ktorý je významným ukazovateľom hodnotenia objemu produkcie poisťovní na poistnom trhu. Aby bolo možné prezentovať kontinuálny vývoj poistného trhu na Slovensku zaviedla NBS nový termín „technické poistné“, ktorý približne vyjadruje pôvodne vykazovaný údaj „predpísané poistné“, ktorý sa vykazoval do roku 2005 (t.j. bez ohľadu na zmenu metodiky finančného vykazovania).

Riziko plynúce z uzatvoreného poistenia súvisí so skutočnosťou, že nie je zjavné či, alebo kedy poistná udalosť nastane, prípadne aké veľké bude poistné plnenie. Z podstaty poistenia krytého poistnou zmluvou vyplýva, že toto riziko je náhodné a preto nepredvídateľné. Riadenie rizika je proces, ktorý analyzuje riziká a skúma možnosti jeho ovplyvňovania resp. zmierňovania. Každé riziko je ohodnotené na základe kvalifikovaného odhadu, stanovením maximálnej výšky poistného plnenia a pravdepodobnosti vzniku poistnej udalosti počas nasledujúceho obdobia a súčin týchto hodnôt stanoví *rizikový potenciál*. Pri hodnotení rizika vychádzajú poisťovne z najhoršej možnej varianty rizikového potenciálu. Je to ukazovateľ, na základe ktorého je možné riziká porovnávať. Medzi spôsoby riadenia rizík patrí aj prenos rizika formou *spolupoistenia* (spolupodieľania sa viacerých poisťovní na krytí rizika) a *zaistenia* (prenosu rizika na ďalší subjekt), za účelom zníženia možných strát plynúcich z poistenia. Aby mohla poisťovňa riadiť riziká, ktoré ohrozujú jej činnosť, musí ich poznať. Jednotlivé poisťovne majú vypracované vlastné systémy identifikácie, ohodnocovania, riadenia a eliminácie rizík. Ide o riziká, ktoré môžu spôsobiť budúcu neschopnosť plnenia záväzkov z uzavretých zmlúv, ale aj riziká druhotne vyvolané následnou činnosťou poisťovne. Medzi hlavné skupiny rizík patrí:

- *externé riziká* (vyplávajú z externého prostredia, v ktorom poisťovňa pôsobí, nie sú ovplyvniteľné ani kontrolovateľné poisťovňou),
- *finančné riziká* (súvisia s investovaním do finančných nástrojov),
- *poistné riziká* (vyplývajú z poisťovacej činnosti),
- *interné riziká* (vyplývajú zo samotného chodu a riadenia poisťovne).

Poisťovňa je vystavená *finančnému riziku* z dôvodu krytia svojich záväzkov z poisťovacej činnosti finančnými aktívami. Pri investovaní na finančnom trhu poisťovňa ako investora ohrozuje riziko, že výnosy z investícií nebudú postačujúce na financovanie záväzkov z poistných a investičných zmlúv. Cieľom poisťovne je preto umiestniť prostriedky

⁸⁷ International Accounting Standards Board - IASB

zodpovedajúce záväzkom zo zmlúv do aktív, ktoré podliehajú rovnakým alebo podobným rizikám. Celková *stratégia rizika* sa zameriava na nepredvídateľnosť situácií na finančných trhoch a jej úlohou je minimalizovať možné nepriaznivé dopady na ekonomické výsledky poisťovne. Najvýznamnejšou súčasťou finančného rizika je:

- *riziko likvidity* t.j. neschopnosti poisťovne uhrádzať svoje finančné záväzky v požadovanom objeme a čase. Obozretné riadenie likvidity znamená udržanie si dostatočného množstva peňažných prostriedkov a obchodovateľných finančných aktív tak, aby v prípade potreby bolo k dispozícii dostatočné množstvo rýchlo dostupných peňažných prostriedkov na plynulé zabezpečenie splácania finančných záväzkov z uzavretých zmlúv.

Z dlhodobého hľadiska sa poisťovňa zabezpečuje proti riziku likvidity tým, že monitoruje predpokladanú likviditu pomocou odhadu budúcich peňažných tokov z poistných a investičných zmlúv. Jej snahou je investovať tieto finančné prostriedky do investícií s podobnou dobou splatnosti, akú majú záväzky z poistenia kryté týmito aktívami. Krátkodobé záväzky sú kryté predovšetkým termínovanými vkladmi a finančným majetkom určeným na obchodovanie. V prípade nepriaznivého vývoja napr. z neočakávaných poistných udalostí alebo z dôvodu dopadu finančnej krízy na výnosnosť cenných papierov, musí byť poisťovňa schopná operatívne riešiť zmenu stratégie investovania tak, aby bola schopná bezproblémovo pokryť všetky finančné nároky,

- *úverové riziko* predstavuje potenciálnu možnosť nesplatenia pohľadávok z poistenia, zaistenia, nesplatenie záväzkov z finančných aktív, ako veriteľ emitenta, ktorý nebude schopný uhradiť záväzky vyplývajúce z dohodnutých emisných podmienok,
- *trhové riziko* predstavuje vplyv volatility (nestálosti, kolísania úrokovej miery, zmeny devízových kurzov, cien akcií a pod.) na budúcu hodnotu investícií na finančných trhoch, prejaví sa ako riziko straty zo zníženia reálnej hodnoty, úrokových sadzieb, výmenných kurzov, cien cenných papierov a pod. Poisťovňa v súvislosti s trhovým rizikom analyzuje:
 - *menové riziko*, kde cieľom riadenia rizika je eliminovanie potenciálnych kurzových strát vyplývajúcich z pohybu cudzích mien voči funkčnej mene,
 - *úrokové riziko*, kde existuje neistota vyplývajúca zo zmeny úrokových sadzieb a ich vplyvu na portfólio finančných aktív, ako aj na schopnosť kryť garancie vyplývajúce z poistných zmlúv, (tzn., že pri poklese úrokovej miery nebude poisťovňa schopná dosahovať úrokové výnosy z investícií, ktoré garantuje poisteným),
 - *cenové riziko* predstavuje možnosť zmeny účtovnej hodnoty finančného nástroja v dôsledku zmien trhových cien alebo iných faktorov špecifických pre daný nástroj.

Ďalšie riziká, ktoré ohrozujú poisťovňu súvisia s portfóliom ponúkaných poistných produktov a predstavujú napríklad *kreditné riziko*, *operačné riziko* *riziko zo súdnych sporov* atď.

Abstrakt

Finančná kríza nemalou mierou zasiahla aj poistný trh na Slovensku. Aby bola poisťovňa schopná zvládať riziká, ktoré ju ohrozujú (či už sú vyvolané krízou alebo súvisia so samotnou podstatou poisťovacej činnosti) je potrebné, aby ich vedela efektívne riadiť. Efektívne riadenie rizík predpokladá včasnú identifikáciu, analýzu a ohodnotenie rizík, ich následnú elimináciu napr. formou prenosu rizika na iných subjekt, neustály monitoring rizík